

Сёння Заслужаны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь ансамбль песні і танца «Зорачка» ўстанавы адукацыі «Нацыянальны цэнтр мастацкай творчасці дзяцей і моладзі» – багаты традыцыямі, самастойны творчы калектыў. Адметнай рысай ансамбля з’яўляецца тэатралізаванасць канцэртных праграм, у якіх занятыя тры групы дзяцей: вакальная, харэаграфічная і аркестравая. Рэпертуар калектыву аб’яднаны ў тэматычныя праграмы: «Зімачка-зіма», «Пайшла Каляда ўпярод Ражаства», «Святое Ражаство», «Вясна-красна», «Лета звонкагалосае», «Восень – залатая прасліца» і іншыя. Дзякуючы ансамблю, на сцэне ажываюць старажытныя абрады, гульні, карагоды, гучаць народныя музычныя інструменты.

І зараз у рэпертуары ансамбля песні і танца «Зорачка» гучаць песні запісу У. Раговіча «Ой, да кацілася да ясная зорачка», «У карагодзе мы былі», «Ой, вярбічанька», «Моладзец, моладзец, харошы, прыгожы», «Ой, каля сяла», «А мы проса сеялі», «Дзе мы хадзілі, дзе бывалі», «Шумела, да зялёная дубравушка», кампазіцыі «Каравай», «Зборная субота» з «Вяселля», «Вялікдзень хлапечы» і многія іншыя. Калектыў неаднаразова выступаў на беларускім радыё і тэлебачанні: «Песенька мая харошая» з абрада «Гуканне вясны» у 90-я гг. была запісана кінакампаніяй «Мір».

У пачатку 2000-х мне давалося стаць суседкай Уладзіміра Іосіфавіча і пазнаёміцца з яго сям’ёй. Затым яго малодшы сын прыйшоў у «Зорачку» на заняткі. А пасля смерці У.Раговіча я прапанавала яго жонцы, Наталлі Мазурынай, зрабіць Вечар памяці да гадавіны (2006). Тады я сутыкнулася з маладымі фалькларыстамі-этнографамі, якія адмаўлялі яго работу і казалі ў адкрытую, што гэты чалавек сапсаваў увесь фальклор. Мне захачелася яшчэ больш расказаць людзям і самой больш даведацца пра чалавека з шыкоўным народным голасам, пра У.Раговіча-фалькларыста, навукоўца. Знаёмства з яго біяграфіяй, творчай працай дало разуменне, што ў гэтага чалавека вельмі багаты духоўны свет. Ён змясціў у сваім сэрцы любоў да малой радзімы, і што б ён далей не рабіў: ці працаваў з хорамі, ці выкладаў, ці сам выконваў песні, якія чуў ад маці, – ён пранёс па жыцці з сабою і пакінуў пакаленням.

Уключыўшы касету, я пачула незвычайны голас, які гучаў ад сэрца і душы – «Веселасць, вяселасць» спяваў Уладзімір Раговіч. Голас гучаў лагодна, глыбока, з прыгожым тэмбрам. Ён мяне вяртаў у вёску, да старых мужчын, якія засталіся пасля вайны жывымі і на святы (Вялікдзень, Троіца) летам гулялі ў карты, даміно, на століку каля Макоўскіх. Яны таксама, калі спявалі песні, прыпеўкі, чамусьці пад балалайку, вялі песню вельмі глыбока. Здавалася, спяваюць сэрцам і грудзінай, а песня ляціць кудысьці ў прастору. І вось ужо ў Мінску я пачула гэтыя ж песні.

Без запісаў напеваў былі б зборнікі тэкстаў, а песень не было б. Збіральнік стаў укладальнікам музычных частак зборнікаў: «Беларускі фальклор у сучасных запісах : «Традыцыйныя жанры» Брэсцкай вобласці (Мінск, 1973), Гомельскай вобласці (Мінск, 1989), Мінскай вобласці (Мінск, 1995), «Палескае Вяселле» (Мінск, 1984). «Песенны фальклор Палесся» – кніга вельмі запарабаваная сярод кіраўнікоў фальклорных калектываў [3; 4].

Хочацца выказаць вялікую ўдзячнасць У. Раговічу за яго зборнікі беларускіх народных песень, якія дапамагаюць узбагачаць рэпертуар дзіцячых, юнацкіх, студэнцкіх калектываў. Думаецца, што гэта **знакавы** фалькларыст свайго вельмі плённага і творчага часу. Я вельмі ўдзячная за тое, што жыццё падарыла мне сустрэчу і знаёмства з гэтым чалавекам.

Спіс літаратуры:

1. Беларускія абрадавыя песні : метад. дапам. / запіс У. Раговіча. – Мінск : Выд-ва МДП імя А.Горкага, 1985. – 112 с.
2. Вянок беларускіх народных песень / запіс У. Раговіча. – Мінск : Навука і тэхніка, 1988. – 432 с.
3. Раговіч, У. Песенны фальклор Палесся : у 3 т. / У. Раговіч. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2001–2002. – Т. 1 : Песні святочнага календара. – 2001. – 528 с.
4. Раговіч, У. Песенны фальклор Палесся : у 3 т. / У. Раговіч ; маст. афармл. У. Вішнеўскага. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2001–2002. – Т. 2 : Вяселле. – 2002. – 592 с.

Вольга Аніскевіч

ЧАЛАВЕК З ФАЛЬКЛОРНАЙ ДУШОЙ (дзеінасць Наталлі Мазурынай)

Olga Oniskevich

THE PERSON WITH FOLK SOUL (activities by Natallia Mazuryna)

У артыкуле раскрываецца змест працы педагога і фалькларыста Наталлі Генадзьеўны Мазурынай у беларускай навуцы і адукацыі.

The article reveals the content of the work by the teacher and folklore collector Natallia Mazuryna in the Belarusian science and education.

На сваім жыццёвым шляху нам даецца сустрэцца з людзьмі, якія для нас становяцца «добрымі кнігамі, або забытанымі лабірынтамі», а ёсць і такія, якія асвячаюць кожны твой дзень яркім непаўторным святлом, музыкай і казкай. Для мяне такой асобай стала мой выкладчык, навуковы кіраўнік, мая Муза вершаў і новых пошукаў у творчасці, сябар, якога я ласкава называю «чалавекам з фальклорнай душой», – Наталлі Мазурына.

Выпускніца Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта імя М.Танка (1996), Н.Г.Мазурына, магістр педагогікі (1997), самы малады на той час (2001) кандыдат філалагічных навук, дацэнт літаратуразнаўства (2008), ужо больш як дваццаць гадоў навучае студэнтаў, рыхтуе спецыялістаў вышэйшай кваліфікацыі. Але другому напрамку дзейнасці Наталлі Генадзьеўны – даследаванню і захаванню беларускага фальклору – таксама за дваццаць. Гэтыя два кірункі яе дзейнасці пастаянна пераплятаюцца і ўзаемадапаўняюцца, прыносячы плённыя вынікі.

Яе навуковыя інтарэсы палягаюць у галіне фалькларыстыкі і этнамузыкалогіі. Даследаванне ёю сутнасных заканамернасцей існавання беларускага песеннага фальклору, выкладзенае ў шматлікіх навуковых артыкулах і кандыдацкай дысертацыі на тэму «Варыянтнасць існавання і эвалюцыі беларускага песеннага фальклору» [2] нязменна выклікаюць зацікаўленасць сярод даследчыкаў як у Беларусі, так і за яе межамі.

Сапраўдным настаўнікам для Наталлі Мазурынай стаў Уладзімір Іосіфавіч Раговіч. Іх творчы і сямейны тандэм плённа існаваў амаль дзесяць гадоў. «Тыпалогія вясельных песень Беларускага Палесся» – адзіны навуковы артыкул, што апублікаваны ў сааўтарстве Н.Г.Мазурынай з У.І.Раговічам [6]. Але, безумоўна, гэты дуэт даследчыкаў, захопленых беларускай песняй, стварыў значна больш. «Спеліся» яны ў ансамблі народнай музыкі «Веды», у склад якога ўваходзілі трое масцітых музыкантаў, знаўцаў фальклору У.І.Раговіч, А.М.Аляхновіч, М.В.Сірата. Жаночыя партыі ў ансамблі спявала Наталлі (песні «І туды гара, і сюды гара», «Ішоў казак дарогаю», «Коло річкы, коло броду» і інш.).

Праца з фонаматэрыяламі экспедыцый і архіўнымі запісамі песеннай народнай творчасці з розных рэгіёнаў Беларусі стала любімым, пастаянным відам дзейнасці Н. Мазурынай. Так, студэнты БДПУ імя М. Танка доўгія гады прывозілі з фальклорна-этнаграфічных практык, са сваіх родных мясцін песні, казкі, легенды, прыказкі, апісанні традыцый. З цягам часу стала зразумелым, што нельга такому каштоўнаму матэрыялу заставацца на паліцах шафаў. Па задуме вопытнейшага выкладчыка і даследчыка беларускіх традыцый У. Васілевіча, была заснавана серыя «Фальклор Беларусі. XX–XXI». Першым зборам твораў, сабраных студэнтамі падчас фальклорна-этнаграфічных практык, стаў «Дзіцячы фальклор», найбольш блізка будучым настаўнікам. Н. Мазурынай належыць праца па расшыфроўцы напеваў да песень з кнігі, а таксама ўкладанне раздзела «Калыханкі» і ўступны артыкул «Напевы беларускіх народных калыханак у сучасных запісах песень» [4]. За гэтым ішла праца над масленічнымі песнямі і абрадамі, якія планавалася выдаць у серыі «Фальклор Беларусі. XX–XXI».

Малюнак 1 – Выданні, падрыхтаваныя Наталляй Мазурынай

У канцы 1990 – пачатку 2000 гадоў Н.Г.Мазурына працавала ў «Дзяржаўнай гісторыка-культурнай экспедыцыі па выратаванні помнікаў гісторыі і культуры Беларусі ў раёнах, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС». У напрамку збору твораў вуснай народнай творчасці рэгіёна працавалі Г. Шары, А. Гурскі, К. Кабашнікаў. Сотні выдатных песень былі запісаны, расшыфраваны, занатаваны Н.Г.Мазурынай, падрыхтаваны да выдання. Разам з А. Гурскім, шматгадовым даследчыкам беларускага фальклору, старшым навуковым супрацоўнікам ІМЭФ імя К. Крапівы НАНБ, была завершана праца над выданнем «Фальклор Магілёўшчыны: матэрыялы з раёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС» [7]. Песні гэтых шматпакутных земляў былі запісаны ў экспедыцыях Антонам Іванавічам, а дзякуючы Наталлі Генадзьеўне ў кнізе мы знаходзім і іх напевы. Разам з К. Кабашнікавым былі падрыхтаваны да выдання фальклорныя матэрыялы Гомельскай вобласці, але яны яшчэ не апублікаваныя.

Праца Н. Мазурынай у 2016 годзе над праектам да 30-годдзя з дня аварыі на ЧАЭС у супрацоўніцве з Т. Валодзінай, Г. Нячаевай, Ю. Пацюпам завяршылася выданнем прадстаўнічай кнігай «Песні пакінутых вёсак». Архіўныя матэрыялы, прадстаўленыя сучаснаму чытачу ў ёй, – унікальная песенная спадчына, якая вылучаецца высокім густам і прадстаўлена ўпершыню. Песні былі сабраны і запісаны падчас дзясяткаў фальклорна-этнаграфічных экспедыцый супрацоўнікаў ІМЭФ імя К. Крапівы НАНБ, студэнтаў і выкладчыкаў філалагічнага факультэта БДУ.

На сённяшні момант Н. Мазурына мае больш за 95 публікацый, сярод якіх навуковыя артыкулы, вучэбна-метадычныя дапаможнікі [1; 5], праграмы для ВНУ, зборнікі фальклорных матэрыялаў, артыкулы ў энцыклапедыях, матэрыялы канферэнцый. Яна працягвае працаваць, актыўна далучае да нацыянальнай і сусветнай культурнай спадчыны новыя пакаленні студэнтаў. Кіруе курсавымі, дыпломнымі работамі, магістарскімі, кандыдацкай дысертацыямі. Падрыхтавала 7 магістраў педагагічных навук. Навуковыя работы студэнтаў і выпускнікоў пад навуковым кіраўніцтвам дацэнта Н. Мазурынай неаднаразова атрымлівалі дыпламы I і II ступеняў Рэспубліканскіх конкурсаў навуковых работ студэнтаў (2015, 2016, 2017). Праекты студэнтаў у галіне фальклору атрымалі Дыпламы I і II ступеняў Конкурса метадычных праектаў

настаўнікаў у межах Педагагічнага форуму па эстэтычнай адукацыі «Мастацкая адукацыя ў мэтах ўстойлівага развіцця грамадства» (2016). Пад навуковым кіраўніцтвам дацэнта апублікавана больш як 40 навуковых работ студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў. Зараз Н. Мазурына кіруе студэнцкай навукова-даследчай лабараторыяй (СНДІ) факультэта эстэтычнай адукацыі «Дыялог мастацтваў і культуры».

Наперадзе не адзін праект і не адзін артыкул. З Наталляй Генадзьеўнай лёгка пішацца і пяцца, яна акрыляе і раскрывае чароўны свет фальклору з яго таямніцамі.

Спіс літаратуры:

1. Лозка, А. Беларуская фалькларыстыка : Каляндар і каляндарна-абрадавая паэзія : вучэб.-метад. дапам. / А. Лозка, Н. Мазурына. – Мінск : БДПУ, 2009. – 104 с.
2. Мазурына, Н. Варыянтнасць існавання і эвалюцыі беларускага песеннага фальклору : аўтарэф. дыс. ... канд. філал. навук : 10.01.09 / Н. Мазурына ; Беларус. дзярж. пед. ун-т. – Мінск, 2001. – 20 с.
3. Мазурына, Н. Каб не сціхала “Благаславі, Божэ, песеньку пачаці...” / Н. Мазурына // Песні пакінутых вёсак ; уступ. сл. Н. Мазурына, Г. Нячаева, Т. Валодзіна ; паслясл. : Ю. Пацюпа ; уклад. Т. Валодзіна, Н. Мазурына (муз. частка) ; пад агул рэд. А. Лакоткі. – Мінск : Беловагрупа, 2016. – С. 6–8.
4. Мазурына, Н. Напевы беларускіх народных калыханак у сучасных запісах / Н. Мазурына // Дзіцячы фальклор : зб. фальклор. матэрыялаў / рэд. кал. У. А. Васілевіч (наук. рэд.) [і інш.]. – Мінск : БДПУ, 2006. – 359 с. (Серыя – Фальклор Беларусі. XX–XXI)
5. Мазурына, Н. Сістэма запісу і транскрыпцыі беларускіх народных песень : вучэб.-метад. дапам. / Н. Мазурына. – Мінск : БДПУ, 2007. – 33 с.
6. Мазурына, Н. Тыпалогія вясельных песень Беларускага Палесся / Н. Мазурына, У. Раговіч // Раговіч У. Песенны фальклор Палесся : у 3-х т. Т. 2. Вяселле. – Мінск : Чатыры чвэрці, 2002. – С. 5–19.
7. Фальклор Магілёўшчыны : матэрыялы з раёнаў, пацярпелых ад аварыі на ЧАЭС / склад. А. Гурскі, А. Марозаў, Н. Мазурына. – Мінск : Беларус. навука, 2011. – 530 с.

Валентина Черняк

МАСТЕР ФОЛЬКЛОРНОГО ЗВУЧАНИЯ (К 80-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ ВЛАДИМИРА РОГОВИЧА)

Valentina Chernyak

MASTER OF FOLKLORE SIGNS (ON THE 80TH BIRTHDAY OF VLADIMIR ROGOVICH)

В статье освещается вклад хорового дирижера, исследователя белорусской народной песни Владимира Иосифовича Роговича в развитие национального хорового искусства.

The article highlights the contribution of the choir conductor, researcher of the Belarusian folk song Vladimir Rogovich to the development of the national choral art.

Государственная академическая хоровая капелла Республики Беларусь им. Г. Ширмы – один из ведущих музыкальных коллективов. История его становления и развития неразрывно связана с легендой национальной культуры Григорием Романовичем Ширмой. Хоровой дирижер, исследователь белорусской народной песни, публицист и видный общественный деятель стал наставником выпускника Белорусской консерватории Владимира Роговича. Для молодого хормейстера Григорий Романович стал не только учителем и другом, но и примером бескорыстного служения Музыке.

Родился Владимир Иосифович Рогович 1938 года в г. п. Паричи Гомельской области, в краю бескрайних озер, дубрав, полноводных Березины, Припяти и древних городов Туров, Пинск и Мозырь. А еще это край полешуков – людей мудрых и талантливых, с самобытной народной певческой культурой. Они стали героями романов, рассказов и стихов классиков белорусской литературы Якуба Коласа, Ивана Мележа и поэтессы Евгении Янищиц.

Белорусская народная песня звучала с самого детства Роговича. Песни замечательно исполняла мама Ульяна Афанасьевна. Колядные, щедровки, веснянки, великодные, купальские, жнивные и осенние, многообразие песен завораживало, вызывало живой интерес у Владимира Иосифовича. В годы учебы в Гомельском музыкальном училище имени Н. Соколовского и Белорусской государственной консерватории имени А. Луначарского, он был активным участником летних фольклорных экспедиций. Затем хормейстерская работа в капелле рядом с маститым знатоком народной песни – все это не могло не повлиять на становление и формирование музыкального вкуса В. Роговича, содействовать его увлеченности национальной культурой.

В 1970 году по рекомендации Г. Ширмы на должность художественного руководителя и главного дирижера Государственной академической хоровой капеллы назначают В. И. Роговича. В своей деятельности он неуклонно следовал и развивал те традиции, которые были заложены предшественником. Творческое осмысление исторического наследия проявилось в стремлении дирижера «прочсть» заново хоровые партитуры. Будь то белорусская народная песня: обработки А. Богатырева («Конь бяжыць», «Каліна-маліна», «Дубочак зеляненькі»), Н. Гайворонского («Лявоніха», «Нявестанька», «Ой, загуду», «Як пайшоў Мікалай», «Ой, у полі дзве пташачкі»), Е. Тикоцкого («Каціўся вяночак у полі», «Ой, сокал, мой сокал», «Ці ўсе лугі пакошаны»), Г. Пукста («Ой, на гары мак», Павей, ветрык, павей», «Там на раллі», «Ой, пайду я лугам»), В. Роговича («Ой, сівы конь бяжыць», «Із далекіх із краёў», «Мікіта», «Дробненькі дожджык», «А дзе ж тая крынічанька», «Камары гудуць», «Ой, на Купале, на Яна») и др.; русская музыка: С. Танеев («Иоанн Дамаскин»), С. Рахманинов («Колокола», «Весна»), С. Прокофьев (Кантата «Александр Невский»), Д. Шостакович («Казнь Степана Разина»), Г. Свиридов («Наташа», «Как песня родилась»), В. Шебалин («Эхо», «Зимняя дорога») и др.; западноевропейская классика: Дж. Верди («Реквием»), В. Моцарт («Реквием»), Л. Керубини («Реквием»), О. Лассо («Эхо») и др.; сочинения современных белорусских композиторов: Е. Глебов (Три сюиты из балета «Тиль Уленшпигель»), Г. Вагнер (вок.-симф. поэма «Героям Бреста»), А. Богатырев (Пять хоровых поэм «Спите все те», «Шумелі бярозы» и др.), В. Оловников («На Палессі гоман», «Дуб»), Ю. Семеняко («Вы чулі, як плачуць дрэвы?») и др. – подход дирижера един – постижение поэтического замысла.